

Razmatranje pitanja viška naoružanja: neplanirane eksplozije u skladištima municije u jugoistočnoj Evropi

Brojne neplanirane eksplozije u skladištima municije (Unplanned Explosions at Munitions Sites – UEMS)¹ privlače sve veću pažnju javnosti zbog rizika koji postoji usled nepravilnog upravljanja eksplozivnim materijalom i njegovog skladištenja. Prema publikaciji „Small Arms Survey“ (2013), više od 500 neplaniranih eksplozija se dogodilo u periodu između 1979. i 2013. u 100 zemalja i u 19 od 22 podregiona koje je UN označio.² Jugoistočna Evropa³ je posebno pogođena: u sedam zemalja ovog podregiona dogodilo se malo više od 10 procenata ukupnog broja slučajeva zabeleženih tokom ovog 35-godišnjeg perioda.

Ova koncentracija neplaniranih eksplozija u skladištima municije u jugoistočnoj Evropi je uticala na državne vlade da se sa većom političkom voljom pozabave ovim problemom. To je dovelo do toga da pojedinačne vlade, u saradnji sa raznim regionalnim telima ili inicijativom „Regionalni pristup smanjenju rezervi naoružanja“ (Regional Approach to Stockpile Reduction – RASR), sprovodu različite programe smanjenja rezervi naoružanja.

Ova *Napomena za istraživanje* se bavi regionalnim pitanjima, ali ima globalni značaj. Ona ukazuje na rasprostranjenost neplaniranih eksplozija u skladištima municije u jugoistočnoj Evropi, ilustruje njihov socioekonomski uticaj specifičnim primerima u Albaniji, Bugarskoj i Srbiji i naglašava prednosti postojanja političke volje, međunarodne pomoći i regionalne saradnje u rešavanju problema neplaniranih eksplozija u skladištima municije.

Neplanirane eksplozije u skladištima municije u jugoistočnoj Evropi

Od decembra 2013, sa izuzetkom Makedonije i Rumunije, dogodila se 51 neplanirana eksplozija u skladištima municije u jugoistočnoj Evropi. Mada se veliki procenat ovih eksplozija dogodio u Albaniji 1997, više od polovine se dogodio nakon 2000. (pogledajte tabelu 1). To nam govori da, nasuprot očekivanjima, oružani konflikti u regionu nisu toliko značajni za razumevanje velikog broja neplaniranih eksplozija u skladištima municije. Međutim, ovi podaci verovatno potcenjuju pravi broj neplaniranih eksplozija jer se incidenti često ne prijavljuju ili se o njima ne govori javno.⁴

Neplanirane eksplozije se dešavaju u državnim i privatnim skladištima municije, a razlozi su višestruki (Berman, Gobinet, and Reina, 2012, str. 2). U jugoistočnoj Evropi, više od dve trećine

eksplozija se dogodilo u državnim skladištima, uglavnom vojnim. Samo dve eksplozije su se dogodile u policijskim skladištima. Prema publikaciji „Small Arms Survey“ (2013), do 2000. glavni uzrok neplaniranih eksplozija je bio kriminal (npr. krađa), kao posledica lošeg obezbeđenja u skladištima municije. Nakon 2000, neplanirane eksplozije u skladištima municije su više bile posledica nemara tokom rukovanja municijom i lošeg obezbeđenja u skladištima, što ukazuje na nedovoljnu tehničku obučenost osoblja i blage bezbednosne standarde.

U jugoistočnoj Evropi, privatni podgovarači imaju sve veću ulogu u procesu demilitarizacije viška naoružanja (Gobinet, 2012, str. 26). Uprkos brojnim prednostima, privatizacija može da bude problematična. Otprilike jedna četvrtina svih neplaniranih eksplozija u skladištima municije dogodila se u nedržavnim objektima za proizvodnju i demilitarizaciju koji su u privatnom vlasništvu. Devet slučajeva se dogodilo nakon 2010. usled nemogućnosti da se municija zaštiti od ekstremnih vremenskih prilika i spoljnih požara, kriminala ili nepravilnog rukovanja tokom obrade (Small Arms Survey, 2013). Skorasnuji porast broja incidenata u nedržavnim objektima ukazuje na to da ima prostora za poboljšanje proceduralnih standarda i procesa industrijske demilitarizacije.

Troškovi i posledice: studije slučaja

Neplanirane eksplozije u skladištima municije ostavljaju različite direktne i indirektno posledice (pogledajte sliku 1). Posledice 51 neplanirane eksplozije u skladištima municije u jugoistočnoj Evropi je više od 700 usmrćenih i povređenih ljudi.⁵ Pored ljudskih žrtava i ozbiljno oštećene javne i privatne infrastrukture, značajni su i indirektni troškovi u vidu zdravstva, gubitka prihoda, rekonstrukcije, uklanjanja eksplozivnih naprava i štete nanete životnoj sredini. Specijalni RASR izveštaj o troškovima i posledicama neplaniranih eksplozija u skladištima municije pokušao je da objasni direktne i indirektno posledice neplaniranih eksplozija u skladištima municije pomoću tri detaljne studije slučaja u Albaniji, Bugarskoj i Srbiji (Lazarević, 2012).

Naredna poglavlja sadrže rezime najvažnijih otkrića iznetih u izveštaju.

Čelopečene i Gorni Lom u Bugarskoj. Glavna eksplozija u državnom skladištu municije u selu Čelopečene dogodila se 3. jula 2008, pri čemu je jedna osoba povređena, a 1.494 tona municije i eksploziva je uništeno. Indirektno posledice

Tabela 1. **Neplanirane eksplozije u skladištima municije u zemljama koje učestvuju u RASR inicijativi, 1979–2013.***

Zemlja	Datum	Lokacija	Vlasnik/upravnik	Broj smrtnih slučajeva	Broj povređenih lica
Albanija	20.2.1997.	Suc	Državna (vojna)	1	2
	28.2.1997.	Qafe Shtame	Državna (vojna)	23	3
	11.3.1997.	Kordhoce	Državna (vojna)	1	2
	12.3.1997.	Laci	Državna (vojna)	2	9
	20.3.1997.	Peshkopi	Državna (vojna)	0	3
	20.3.1997.	Pilur-Vlore	Državna (vojna)	2	0
	--.3.1997.	Gjegjan	Državna (vojna)	30	3
	--.3.1997.	Shen Vasil/Sasaj	Državna (vojna)	3	0
	5.4.1997.	Fushe-Kruje	Državna (vojna)	Nije dostupno	Nije dostupno
	7.4.1997.	Ura e Gjadrit	Državna (vojna)	2	6
	13.4.1997.	Picar	Državna (vojna)	5	19
	18.4.1997.	Gjroven	Državna (vojna)	1	5
	24.4.1997.	Malesia Lezhe	Državna (vojna)	3	0
	27.4.1997.	Palikesht	Državna (vojna)	2	14
	30.4.1997.	Burrel	Državna (vojna)	27	Nije dostupno
	5.5.1997.	Picar	Državna (vojna)	3	14
	15.5.1997.	Gjrokaster	Državna (vojna)	1	Nije dostupno
	18.6.1997.	Mbreshtan	Državna (vojna)	7	1
	26.6.1997.	Klos	Državna (vojna)	3	1
	9.7.1997.	Nije dostupno	Nije dostupno	16	Nije dostupno
	6.5.2006.	Tepelena	Državna (vojna)	2	3
	15.3.2008.	Gërdec	Nedržavna (firma)	26	300
	6.1.2009.	Polican	Državna (vojna)	1	1
27.4.2011.	Polican	Državna (vojna)	1	3	
Bosna i Hercegovina	---.---.2000.	Bihać	Državna (vojna)	Nije dostupno	Nije dostupno
	20.6.2003.	Rabic	Državna (vojna)	2	0
Bugarska	9.7.2000.	Ivanovo	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
	3.7.2008.	Čelopečene	Državna (vojna)	0	1
	10.8.2008.	Kazanlak	Nedržavna (firma)	0	0
	3.2.2010.	Gorni Lom	Nedržavna (firma)	0	4
	17.5.2010.	Sofija	Državna (vojna)	0	0
	12.11.2011.	Lovnidol	Nedržavna (firma)	0	0
	11.1.2012.	Čarkovo	Nedržavna (firma)	1	1
	5.6.2012.	Straldža	Nedržavna (firma)	3	9
	11.9.2012.	Kazanlak	Nedržavna (firma)	0	0
Hrvatska	7.4.1994.	Zagreb	Državna (vojna)	Nije dostupno	17
	23.8.2001.	Osijek	Državna (policija)	0	3
	14.9.2011.	Pađene	Državna (policija)	0	0
Crna Gora	8.7.2006.	Vir	Nedržavna (firma)	0	50
	7.3.2010.	Nikšić	Nedržavna (firma)	0	3
Srbija	---.---.1994.	Lisičji	Državna (vojna)	Nije dostupno	Nije dostupno
	21.6.1996.	Barič	Državna (drugo)	3	3
	22.1.2003.	Čačak	Državna (vojna)	0	3
	29.5.2006.	Barič	Državna (drugo)	3	1
	19.10.2006.	Paraćin	Državna (vojna)	0	23
	24.8.2007.	Paraćin	Državna (vojna)	0	0
	3.9.2009.	Užice	Nedržavna (firma)	7	15
	10.5.2010.	Valjevo	Nedržavna (firma)	0	2
	27.12.2010.	Čačak	Nedržavna (firma)	0	0
	16.12.2013.	Čačak	Nedržavna (firma)	2	2
Slovenija	---.---.1986.	Grgar	Državna (vojna)	13	Nije dostupno
Ukupno		51 eksplozija		196	526

* Napomena: „Nije dostupno“ znači da podaci nisu dostupni ili zabeleženi. Dve crte (---) kod datuma znače da precizan datum nije dostupan.

eksplozije su blokada glavnih tranzitnih puteva, zatvaranje aerodroma u Sofiji, evakuacija 2.000 stanovnika, prekid telefonskih službi i električnog napajanja, kao i ekološke nepogode usled širenja oko 3.000 tona neeksploziranih naprava. Ako se izuzmu troškovi osoblja koje je snosilo bugarsko Ministarstvo odbrane, *ukupni troškovi čišćenja nakon eksplozije u selu Čelopečene iznosili su najmanje 4,5 miliona američkih dolara. Kada se uzmu u obzir i širi socioekonomski troškovi, ova brojka iznosi oko 7,5 miliona američkih dolara. To je osam puta više nego što bi koštalo standardno uklanjanje 1.500 tona viška municije.*

Eksplozija u privatnoj firmi za proizvodnju municije Midzhur u mestu Gorni Lom dogodila se 3. februara 2010. Direktno posledice eksplozije su tri povređene osobe i uništenje 10 tona amonita, određenog broja protivpešačkih mina i različitih vrsta municije. Indirektno posledice su gubitak posla za oko 70–120 zaposlenika fabrike municije i nagli pad poverenja lokalne zajednice u sposobnost osoblja fabrike da upravlja objektom i u javne organe. Mada je obećana nadoknada ljudima koji su ostali bez posla, u vreme pisanja ovog teksta nije bilo jasno do koje mere je to ostvareno. Takođe, ukupni finansijski troškovi eksplozije nisu poznati.

Paraćin i Užice u Srbiji. U Paraćinu, u skladištu municije Vojske Srbije, 19. oktobra 2006. dogodila se eksplozija koja je bila uzrokovana hemijskim razlaganjem dvobaznog goriva, najverovatnije usled neodgovarajućeg skladištenja. Direktno posledice eksplozije su uništenje materijala skladištenog na lokaciji, 23 povređenih ljudi, zagađenje oko 3.000 hektara zemlje sa oko 90.000 neeksploziranih naprava, uništenje 600 građevina i oštećenje 12 škola, oko 4.740 zgrada u Paraćinu i 2.000 u obližnjem gradu Čuprija. Šire socioekonomske posledice su zatvaranje lokalnog tranzitnog autoputa i železnice i evakuacija oko 80 ljudi iz te oblasti. *Ukupni troškovi eksplozije su iznosili oko 10 miliona američkih dolara, dok je 7,5 miliona američkih dolara potrošeno na trenutno raščišćavanje nakon eksplozije i obnavljanje infrastrukture i hitnu pomoć.* Takođe je izgubljeno 19,8 miliona američkih dolara u trgovini, a upravnik objekta je optužen za eksploziju i zatvoren.

Eksplozija u fabrici municije „Prvi Partizan Užice“ 3. septembra 2009. nije se dogodila u skladištu. Međutim,

u eksploziji je stradalo sedmoro ljudi, a 14 je povređeno. S obzirom na to da je fabrika pod zemljom na udaljenosti od oko 3 km od grada, fizičko oštećenje od eksplozije je bilo ograničeno na samu fabriku. Nadoknada porodicama stradalih iznosila je oko 0,5 miliona američkih dolara, a petoro zaposlenih u firmi je optuženo u vezi sa eksplozijom.

Gerdec u Albaniji. Eksplozija u Gerdecu se dogodila tokom uklanjanja viška naoružanja koje je sprovodio privatni podugovarač koga je angažovalo albansko Ministarstvo odbrane. Prva eksplozija se dogodila u podne 15. marta 2008, šireći hiljade neeksplozivnih artiljerijskih čaura, minobacačkih mina, granata i

komada malokalibarske municije 5 km od lokacije. Eksplozije su trajale još nekih 14 sati, ostavivši veliki trag na okolne gradove. Direktno posledice eksplozija su bile veoma ozbiljne: 26 stradalih i oko 300 povređenih, 400 stambenih zgrada je bilo veoma oštećeno i 4.200 je bilo oštećeno i 4 obližnja sela su bila kontaminirana sa oko 9.000 tona neeksplozivnih naprava.

Indirektno posledice eksplozije su zatvaranje autoputa Drač–Tirana 25 sati i obustavljanje letova na aerodromu u Tirani. Posledice eksplozije su uticale i na političku elitu tako što su nasledile ostavke i hapšenje nekadašnjih visokih zvaničnika. Finansijske posledice eksplozije su bile velike: *procenjeno je*

da su troškovi raščišćavanja iznosili oko 10,2 miliona američkih dolara, a širi socioekonomski troškovi su iznosili čak 29 miliona američkih dolara. Sprečavanje eksplozije bi koštalo manje od 6,6 miliona američkih dolara.

Inicijativa RASR

U jugoistočnim zemljama postoji jaka politička volja za bavljenjem problemom neplaniranih eksplozija u skladištima municije na nacionalnom i regionalnom nivou. Na primer, neprekidno učešće ovih zemalja u inicijativi „Regionalni pristup smanjenju rezervi naoružanja (Regional Approach to Stockpile Reduction – RASR)“ naglašava značaj koji one pridaju fizičkoj bezbednosti i upravljanju rezervama naoružanja (Physical Security and Stockpile Management – PSSM) kao sredstvu za sprečavanje budućih neplaniranih eksplozija u skladištima municije ili za smanjenje oštećenja nastalih usled takvih slučajeva.⁶

Putem inicijative RASR i u saradnji sa međunarodnim donatorima i regionalnim organizacijama,⁷ vlade zemalja koje su pogođene ovim problemom traže načine za rešavanje problema neplaniranih eksplozija u skladištima municije. Ovi naponi streme ka uspostavljanju transparentnosti i omogućavaju zemljama da profitiraju od naučenih lekcija i podele saznanja u vezi sa najboljom praksom upravljanja municijom, čime se povećava saradnja na regionalnom nivou.

Slika 1. **Odabrani direktni i indirektni troškovi neplaniranih eksplozija u skladištima municije**

	Direktni troškovi/posledice	Indirektni troškovi/posledice
Troškovi ljudstva	<ul style="list-style-type: none"> Smrt i povreda 	<ul style="list-style-type: none"> Nadoknada za izgubljene živote i lične povrede (fizičke i psihološke) Indirektni smrtni slučajevi i povrede (zbog neeksplozivnih naprava, šoka, srčanih udara posle eksplozije itd.)
Oštećenje materijala	<p>Oštećenje:</p> <ul style="list-style-type: none"> skladišta (municije) privatnog i javnog vlasništva infrastrukture 	<ul style="list-style-type: none"> Nadoknada za materijalnu štetu Zamena funkcionalnog oružja/stabilne i operativne municije koja je izgubljena Mobilizacija stručnjaka za procenu štete privatnog i javnog vlasništva i infrastrukture Troškovi raščišćavanja i popravki
Uticao na životnu sredinu	<ul style="list-style-type: none"> Kontaminacija lokalne životne sredine neeksplozivnim napravama, arsenikom, bakrom, gvožđem, olovom i živom 	<ul style="list-style-type: none"> Naknadno uklanjanje eksplozivnih naprava Proizvodnja i distribucija materijala o edukaciji o riziku Stvaranje bezbednosnih zona Naknadna analiza zagađenosti vazduha, vode i zemlje Izgubljene žetve zbog zagađenosti obradive zemlje

	Dalje posledice
Socioekonomski troškovi	<ul style="list-style-type: none"> Odziv u hitnim situacijama (policija, vojska i vatrogasci) Evakuacija u hitnim situacijama Obezbeđenje privremenih prihvatilišta (npr. kampova za interno raseljena lica) Direktan gubitak prihoda zaposlenih ukoliko je skladište uništeno (privremeni ili stalni) Širi gubitak prihoda: <ul style="list-style-type: none"> zbog privremenog zatvaranja okolnih firmi i škola zbog firmi koje moraju da obustave isporuku robe i materijala do lokacije koja više nije operativna zbog zatvaranja aerodroma i puteva zbog gubitka lokalnog turizma Gubitak/ometanje nacionalne infrastrukture (elektrani, mobilnih/fiksnih telefonskih mreža, objekata koji snabdevaju stanovništvo vodom itd.) Istraživanja s ciljem utvrđivanja uzroka eksplozija i naknadna ispitivanja koja mogu da traju nekoliko godina

	Političko-vojne posledice
	<ul style="list-style-type: none"> Mogući otkazi političara/nadležnih/rukovodstva objekta Gubitak poverenja u vladu/nadležne organe/rukovodstvo objekta Potencijalne posledice na kreditnu sposobnost zemlje

Izvor: Prilagođeni izvor Lazarević (2012, str. 40–41)

Zaključak

Zemlje jugoistočne Evrope su svesne troškova i posledica neplaniranih eksplozija u skladištima municije i ozbiljno se bave uzrocima. Politički prioriteta, finansijska ograničenja i javno mnjenje oblikuju mogućnosti za proces demilitarizacije unutar svake zemlje i one se neznatno razlikuju među sobom. Međutim, postoji jaka politička volja za bavljenjem problemom neplaniranih eksplozija u skladištima municije. Uz pomoć niza međunarodnih i nacionalnih organizacija, zemlje jugoistočne Evrope su značajno napredovale ka uspostavljanju transparentnosti i regionalne saradnje i preduzele su konkretne korake ka uništavanju viška i zastarele municije i obezbeđivanju rezervi naoružanja (Gobinet, 2012).

Trenutno se radi na unapređenju održivosti politike upravljanja viškom

rezervi naoružanja u zemljama jugoistočne Evrope. Trenutni porast broja neplaniranih eksplozija u skladištima municije, posebno u privatnim objektima za proizvodnju i/ili demilitarizaciju, naglašava značaj izbora podgovarača, efikasnih pregleda i kontrole kvaliteta. Dalje istraživanje i analiza neplaniranih eksplozija u skladištima municije može da unapredi proces određivanja nacionalne politike i doprinese bilateralnoj ili regionalnoj saradnji s ciljem uklanjanja viška. Učešće u RASR inicijativi je, u tom smislu, važno. Pomoću inicijative, zemlje jugoistočne Evrope mogu da uspostavljuju transparentnost, lakše razmenjuju saznanja, profitiraju od naučenih lekcija i razmenjuju informacije u vezi sa najboljom praksom upravljanja municijom, a sve to unapređuje regionalnu saradnju.

Mada su neplanirane eksplozije u skladištima municije globalni problem, mnogo može da se nauči analiziranjem direktnih i indirektnih posledica odabranih eksplozija i načina na koji se zemlje bave njima. Znanje stečeno analiziranjem neplaniranih eksplozija u skladištima municije u zemljama jugoistočne Evrope može da doprinese određivanju politike u vezi sa fizičkom bezbednošću i upravljanjem rezervama naoružanja u drugim zemljama i regionima koji imaju viškove naoružanja. RASR inicijativa može da služi i kao podloga za uspostavljanje saradnje, transparentnosti i poverenja u druge regione u kojima zemlje imaju velike količine viška i zastarele municije. ■

Beleške

- 1 Neplanirane eksplozije u skladištima municije su slučajne eksplozije napuštenih, oštećenih, nepravilno skladištenih ili pravilno skladištenih rezervi municije u skladištima municije. Dalju analizu definicije i slučajeve neplaniranih eksplozija u skladištima municije potražite u publikaciji „Small Arms Survey“ (2013).
- 2 U Okeaniji se nalaze tri podregiona u kojima se nisu dogodile neplanirane eksplozije u skladištima municije (Berman and Reina, 2014, str. 14).
- 3 U ovoj publikaciji, jugoistočna Evropa se odnosi na sledećih devet zemalja koje učestvuju u RASR inicijativi: Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Hrvatsku, Makedoniju, Crnu Goru, Rumuniju, Srbiju i Sloveniju.

- 4 Osim toga, 51 neplanirana eksplozija u skladištima municije ne obuhvata napade na skladišta koji su se dogodili tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji između 1991. i 1995.
- 5 Broj žrtava je gotovo sigurno veći od brojki zabeleženih u publikaciji „Small Arms Survey“ (2013), koja se često oslanja na medijske izveštaje o eksplozijama
- 6 Održano je šest RASR radionica između maja 2009. i aprila 2013. (sedma se planira za maj 2014). Za dodatne informacije, pogledajte <<http://www.rasrinitiative.org>>.
- 7 Uključujući NATO, OEBS, UNDP, ITF, RACVIAC i SEESAC.

Reference

- Berman, Eric G., Pierre Gobinet, and Pilar Reina. 2012. *Unplanned Explosions at Munitions Sites*. Napomena za istraživanje br. 6: Weapons and Markets. Ženeva: Small Arms Survey.
- and Pilar Reina, eds. 2014. *Unplanned Explosions at Munitions Sites (UEMS): Excess Stockpiles as Liabilities Rather than Assets*. Priručnik br. 3. Ženeva: Small Arms Survey.
- Gobinet, Pierre. 2012. *Capabilities and Capacities: A Survey of South-east Europe's Demilitarization Infrastructure*. Specijalni izveštaj br. 15. Ženeva: Small Arms Survey.
- . 2013. 'Burning the Bullet: Industrial Demilitarization of Ammunition.' Small Arms Survey. *Small Arms Survey 2013: Everyday Dangers*. Kembriđž: Cambridge University press, str. 187–217.
- Lazarević, Jasna. 2012. *Costs and Consequences: Unplanned Explosions and Demilitarization in South-east Europe*. Specijalni RASR izveštaj. Ženeva: Small Arms Survey.
- RASR (Regional Approach to Stockpile Reduction). n.d. Veb-sajt. <<http://www.rasrinitiative.org/>>
- Small Arms Survey. 2013. *Unplanned Explosions at Munitions Sites Database*. Ženeva: Small Arms Survey. <<http://www.smallarmssurvey.org/?uems>>

Izvori

Ova Napomena za istraživanje se značajno oslanja na izvore Lazarević (2012), Berman, Gobinet, and Reina (2012), i Berman and Reina (2014). Za dodatne informacije, pogledajte RASR (n.d.).

Za dodatne informacije o upravljanju viškovima rezervi i bezbednosti, posetite:
 <www.smallarmssurvey.org/?pssm.html>

O organizaciji Small Arms Survey

„Small Arms Survey“ služi kao glavni međunarodni izvor javnih informacija o svim aspektima lakog naoružanja i oružanog nasilja i kao resursni centar za države, vlade, donosiocje zakona, istraživače i aktiviste. „Small Arms Survey“, projekat Visokog instituta za međunarodne i razvojne studije iz Ženeve, sedište je Sekretarijata ženevske deklaracije. Za više informacija posetite: www.smallarmssurvey.org

O inicijativi Regionalni pristup smanjenju rezervi naoružanja (RASR)

RASR inicijativa se bavi pretnjama koje predstavljaju suviše, neispravne i nedovoljno bezbedne rezerve konvencionalnog naoružanja i municije. RASR podstiče vlade koje se suočavaju sa tim problemom i partnerske organizacije da razvijaju regionalni pristup upravljanju rezervama i uništavanju izgradnjom lokalnih kapaciteta, razmenom primera najbolje prakse i udruživanjem resursa radi povećanja njihove efikasnosti. Krajnji cilj RASR inicijative je sprečavanje katastrofalnih eksplozija ili destabilizovanje diverzija konvencionalnog naoružanja i municije. Za više informacija, posetite www.rasrinitiative.org.

Datum objavljivanja na engleskom:
 maj 2014.

Datum objavljivanja: maj 2014.

Objavljivanje ove Napomene za istraživanje je finansirala Kancelarija za uklanjanje i smanjenje naoružanja Ministarstva spoljnih poslova SAD.

Zasluge

Autori: Jovana Carapic i Pierre Gobinet
 Urednik izdanja: Alex Potter (fpcc@mtnloaded.co.za)
 Dizajn i izgled: Rick Jones (rick@studioexile.com)

Kontakt detalji

Small Arms Survey
 47 Avenue Blanc
 1202 Geneva
 Switzerland

t +41 22 908 5777
 f +41 22 732 2738
 e info@smallarmssurvey.org

